Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

30ste jaargang 1999/6 (180)
november - december

HORIZONtaal

Het wereldfonds

4de EUROPEES CONGRES (ALIĜILO)
LIDMAATSCHAPSFORMULIER

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor ANTWERPEN X

In dit nummer

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 30ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00, fax: (03) 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 20,00 EUR
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats, Jo Haazen
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emile Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Cuffez, Chris Declerck, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1600 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Esperanto op de radio

Er zijn regelmatige radiouitzendingen in het Esperanto. Sommige zijn gewoon via de middengolf te ontvangen, enkele gaan er via de satelliet (Eutelsat II of Astra), voor de meeste heb je echter een kortegolfontvanger nodig. Enkele programma's zijn ook via INTERNET (I) te beluisteren.

Station	Dag	Uur	kHz	meter
Havana	zo	*19.30-20.00*	13715	21,87
		22.00-22.30	13715	21,87
Peking	D*	*20.00-20.27*	7405	40,50
			9965	30,11
Rome (I)	za	*20.00-20.20*	5970	50,25
			7120	42,13

via Eutelsat (13° oost) 11446 MHz
Tallinn via internet:
www er.ee/tallinn/espersti.ram

Warschau (I)	D*	08.00-08.29 (Eutelsat)		
		10.30-10.59 (Eutelsat)		
		15.30-15.55	7285	41,18
		20.00-20.25	7205	41,63

(De coördinaten voor de progamma's van radio Warschau die worden uitgezonden via Eutelsat II zijn: 13° oost, 11471,5 MHz. Deze programma's zijn ook via INTERNET (www wrn.org /stations/poland.html) in realaudio te beluisteren.

Vatikaan	zo	21.20-21.29	1530	196
	en feestdagen		5882	51,00
	wo/do	21.20-21.29	7250	41,37
			9645	31,10
Wenen	zo	*04.05-04.29*	6155	48,74
		16.05-16.29	6155	48,74
	ma	01.05-01.29	6155	48,74

Alle programma's van Radio Wenen zijn ook digitaal te beluisteren via de ASTRA satelliet (19,2° oost) 11141,25 en 12692 MHz en via het internet: www.orf.at/roi/live/roilive.ram.

* D = dagelijks
De tijdsaanduiding in cursief zijn volgens UT (= 1 uur bijtellen voor onze wintertijd, 2 uur voor de zomertijd), de andere volgens MET.

Het mondiaal Solidariteitsfonds tegen de Honger is een organisatie die het probleem van de honger in de wereld wil aanpakken. Dergelijke organisaties zijn er wel meer, zou je kunnen zeggen. Toch heeft het Mondiaal Fonds (MF) een eigen benadering van de problematiek. Die eigen benadering krijgt een specifiek accent door het gebruik van het Esperanto als officiële taal binnen de organisatie.

In juni 1999 was Daniël Durand, één van de stichters van de organisatie, in Brussel als deelnemer aan een bijeenkomst van het Europees Netwerk voor Kongo, een koepel van Niet-Gouvernementele Organisaties (waarin o.a. ook het NCOS vertegenwoordigd is) die zich bekommert om de situatie in dat land. Wij maakten van de gelegenheid gebruik om meer te weten te komen over de organisatie.

Wereldburgers

MF is 17 jaar geleden opgericht door een aantal Wereldburgers. Al in de vijftiger jaren waren het bekende Wereldburgers zoals René Dumont, Abbé Pierre, Bertrand Russell en anderen die de aandacht vestigden op de structurele oorzaken van de honger in de wereld. Op het hoogtepunt van de koude oorlog hadden zij de moed om te zeggen dat niet de Oost-Westtegenstelling het grote schandaal van de wereld was maar wel de kloof tussen Noord en Zuid, de kloof tussen hen die zich kunnen voeden en hen die zich niet kunnen voeden.

Vandaag is er ondanks de dekolonisatie nog niet veel veranderd. Integendeel de kloof is nog groter geworden. Volgens de Wereldburgers is het de achterhaalde opdeling van de wereld in soevereine staten die aan de basis ligt van de grote wereldproblemen zoals o.a. de ongelijke verdeling van de planetaire rijkdommen.

Daarom besliste het Volkerencongres van de Wereldburgers – een soort wereldparlement avant-la-lettre – dat er een organisatie moest worden opgericht die de internationale solidariteit op een "mondialistische" manier moest organiseren, onafhankelijk van staten en andere drukkingsgroepen. Dat werd het Mondiaal Solidariteitsfonds tegen de Honger, een organisatie die strijdt tegen de honger. Deze strijd wordt door MF als prioritair beschouwd. Voldoende voedsel is de eerste voorwaarde voor de oplossing van de andere problemen.

Het Mondiaal Solidariteitsfonds beoogt met zijn werking twee doeleinden: enerzijds hulp bieden bij de verbetering van lokale toestanden (d.m.v. ontwikkelingsprojecten); anderzijds het doen ingang vinden van het principe van een federale

Het wereldfonds

een andere kijk op de wereldverhoudingen

werelddemocratie. De doelstellingen van MF worden weerspiegeld twee sleutelwoorden die zijn werking en structuur typeren: mutualisme en mondialisme.

Mutualisme

MF is eigenlijk een soort mutualiteit op wereldschaal elke "aangeslotene" draagt, in verhouding tot zijn inkomen, bij in de solidariteit en kan er, onder zekere voorwaarden, ook van genieten.

De minimumbijdrage van een aangeslotene komt neer op de tegenwaarde van een dagelijkse voedselportie. Het feit evenwel dat iedereen bijdraagt in de solidariteit – zelfs diegene die hulp ontvangen – maakt dat iedereen zijn waardigheid behoudt. Dat is in veel mindere mate het geval bij traditionele ontwikkelingsorganisaties waar de zichtbare financiële transfers altijd in dezelfde Noord-Zuidrichting gaan.

De solidariteit heerst tussen alle personen die het wensen, ongeacht waar ze wonen. De Senegalese visser, de Mexicaanse boer, de Kameroenese planter, de Europese werkloze enz... helpen elkaar via de mutualiteit MF. Vandaag zijn er zowat 700 aangeslotenen in 32 landen. Het "mutualisme" komt ook tot uiting door de informatie-uitwisseling i.v.m. de projecten. Het tijdschrift *Monda Solidareco* verzorgt de contacten tussen de aangeslotenen over heel de wereld.

Mondialisme

Volgens MF is de honger in de wereld

niet een probleem van voedselschaarste, maar wel een probleem van onrechtvaardige internationale verhoudingen. Honger is net zoals de schendingen van de mensenrechten, de overbevolking, de wapenwedloop, de milieuverloedering enz... een mondiaal probleem en moet volgens MF dan ook op een mondialistische manier worden aangepakt.

MF zelf heeft een transnationale, federalistische en democratische structuur. Het houdt geen rekening met nationale grenzen maar plaatst zich integendeel alleen onder de voogdij van het Volkerencongres, de enige transnationale algemene vergadering die democratisch verkozen is. Door zijn (financiële) bijdrage heeft de aangeslotene inspraak in de organisatie hij heeft stemrecht bij de verkiezing van de verschillende organen, hij kan voorstellen doen, hij mag de werking van MF controleren enz... De raad van bestuur bv. die zich o.a. bezig houdt met de controle van de projectdossiers, wordt op geregelde tijdstippen herverkozen en bestaat ngl. van de beschikbaarheid van kandidaten uit personen van alle continenten waar MF aangeslotenen heeft.

HULP DOOR SPIRULINE
Spiruline is een draadwier dat zeer rijk is aan eiwitten en vitaminen. Bewoners van de oevers van zoutmeren in Tsjaad en Mexico, waar het in zijn natuurlijke vorm voorkomt, kennen het en voeden er zich al duizenden jaren mee. Een dagelijkse portie van 10 g spiruline gedurende één maand volstaat om het leven van een kwashiorpatient te redden.
Met de hulp van MF kon de Chileense organisatie Solarium in 1991 een spirulinekwekerij bouwen. De spiruline komt nu ten goede aan de streek, de stad Iquique en verder. Ook in de Zaïrese streek Zuid-Kivu plande men een spirulinekwekerij. Drie Zaïrese technici kregen daartoe een vorming van drie maanden in Chili. Met de hulp van MF werden in 1994 drie spirulinebekkens gebouwd in de stad Kiringye. Een Chileense biologe hielp bij het opstarten van het project. Nadien kwam de spiruline o.a. ten goede aan voedingscentra en gezondheidscentra van de streek en werd het product ook op de markt gebracht. Na een socio-economische studie plande men een uitbreiding van de productiecapaciteit opdat het project autonoom zou kunnen werken. Helaas stuurden de oorlogsomstandigheden van de laatste jaren die plannen grondig in de war.

Het is de bedoeling om MF op korte termijn federaal te organiseren in geografische entiteiten die uit ecologisch, socioeconomisch en cultureel oogpunt homogeen zijn. Al die entiteiten zouden hun eigen democratisch verkozen bestuur hebben. Dat bestuurt op zijn beurt mee MF. Op heel korte termijn zou men starten met twee dergelijke entiteiten nl. Noord-West Afrika en Europa.

Esperanto

Al van bij de oprichting in 1982 werd het Esperanto gekozen als officiële taal. MF verwoordt het aldus: "In onze organisatie, vragen wij de mensen om zich solidair op te stellen t.o.v. elkaar, over de landsgrenzen heen, om elkaar op de hoogte te brengen van hun problemen, pogingen, projecten, successen en mislukkingen. Kunnen wij, stichters van de organisatie, die informatieuitwisseling zonder grenzen laten gebeuren in een geografisch beperkte taal of in een taal die een bepaald cultureel model wil opdringen door zichzelf de taal voor internationale communicatie te noemen? Natuurlijk niet! Daarom gebruiken wij de enige levende en neutrale taal voor internationale communicatie, Esperanto. Wat de gebruikers van het Esperanto nastreven op cultureel vlak proberen wij te bereiken op andere terreinen: het wegwerken van grenzen en van culturele overheersing met behulp van een instrument dat zich niet opdringt aan lokale culturen. Dit sluit perfect aan bij ons concept van strijd voor vooruitgang. "

Esperanto is de officiële taal van de organisatie maar MF wil de taal niet "opdringen" aan "hen die honger hebben". Projecten worden bestudeerd in de taal van de indieners en de informatieuitwisseling gebeurt via het tijdschrift *Monda Solidareco* dat – met dezelfde Esperanto-titel – in drie taaledities bestaat: Esperanto, Frans en Spaans.

Werd het Esperanto aanvankelijk om principiële redenen gekozen, dan wordt het nu ook meer en meer daadwerkelijk gebruikt. Esperanto heeft in een aantal gevallen gefungeerd als kanaal voor de bekendmaking van MF. Het feit dat MF aangeslotenen heeft in 32 landen is voor een stuk te danken aan Esperanto. In Zweden, Tsjechië, Italië en Zwitserland zijn alle aangeslotenen Esperantosprekers. Anecdotisch is het verhaal van een Tanzaniaanse vrouwengroep die via hun Esperantocorrespondenten in Japan het bestaan van MF op het spoor kwamen en

met de hulp van de Japanse "samideanoj" een project konden indienen. Ook met groepen in Nigeria, Togo en Benin werden contacten gelegd via Esperanto.

Projecten

Zoals al vermeld probeert MF een mondiaal bewustzijn te creëren bij de mensen door hulp bij concrete projecten. Iedereen die aangesloten is bij MF en die een "honger"-probleem heeft kan een collectief project indienen met het oog op de verbetering van de levenskwaliteit van zijn groep of gemeenschap. Hoewel de meeste projectaanvragen in de praktijk uit het Zuiden komen – daar zijn de noden het meest dringend – belet niets dat ook "behoeftige" noorderlingen aankloppen bij MF. In Nanterre (Frankrijk) bv. knapt een groep werklozen – met de steun van MF – een "Werklozenhuis" op dat mensen de kans moet geven een job te vinden of een opleiding te volgen.

Natuurlijk moet een projectdossier serieus onderbouwd zijn. Een "solidariteitscontract" tussen de aanvrager en MF bezegelt de goedkeuring van het project. Dat contract komt echter pas tot stand na een grondige controle van het dossier. Dit dossier moet behalve allerhande informatie over de streek ook een precieze beschrijving van het project en een omschrijving van de verwachtte positieve effecten voor de omgeving bevatten. Voor het opstellen van het dossier en voor de controle ter plaatse wordt samengewerkt met lokale niet-gouvernementele organisaties, die én vertrouwd zijn met de streek én de filosofie van MF kunnen vertalen. De financiële steun die MF verstrekt aan de projecten gebeurt deels via schenkingen, deels via renteloze leningen. De middelen van MF zelf komen enerzijds voort uit de bijdragen van de aangeslotenen, anderzijds uit onvoorwaardelijke schenkingen.

MF beseft het gevaar van voedselhulp. Omdat deze vorm van hulp dikwijls een psychologische en/of economische afhankelijkheid creëert, verbindt de organisatie er zich toe om maximaal 20 % van zijn middelen aan voedselhulp te besteden. MF gaat er prat op dat zijn administratiekosten nooit meer dan 15 % van de jaarlijkse uitgaven bedragen. Zo zijn alle medewerkers vrijwilligers en worden de kosten voor informatie en communicatie via het tijdschrift tot een minimum beperkt. Vandaag zijn er 20 projecten met de hulp van MF gerealiseerd en zijn er nog een tiental in de studiefase.

TOBIN-TAKS

Zoals al vermeld wil MF door zijn werking de idee van een federale werelddemocratie ingang doen vinden. Een concretisering van die idee is o.a. het streven van de organisatie naar een mondiale belasting. Die idee werd vroeger door velen afgedaan als utopisch. De laatste jaren komt daar echter in versneld tempo verandering in. Het Vlaamse NCOS maakt bv. van de Tobin-taks een strijdpunt.
De Tobin-taks, genoemd naar de Amerikaanse econoom James Tobin, die er in 1982 de Nobelprijs voor kreeg, houdt in dat men op alle speculatieve kapitaalstromen een belasting van 1 % zou heffen die ten goede zou kunnen komen aan ontwikkelingssamenwerking. Sinds 1998 is er onder de strijdvaardige naam ATTAC een internationale campagne op gang gekomen om deze idee in een min of meer gewijzigde vorm te promoten.

Uit de bovenstaande beschrijving wordt duidelijk dat MF een kleinschalige maar bijzondere organisatie is, nauwelijks te vergelijken met andere traditionele Derde Wereldorganisaties. Terecht weigert MF zich een Derde Wereldorganisatie te noemen. Dat belet niet dat MF het grootste respect heeft voor het werk van andere ontwikkelingsorganisaties. MF beweert alleen dat zij een originele bijdrage kan leveren in het debat over planetaire solidariteit. Het feit dat de andere ontwikkelingsorganisaties, toeval of niet, gedurende de laatste jaren meer en meer werken rond "mondialistische" thema's (bv. globalisering, Tobin-taks) kan alleen maar betekenen dat MF het van bij het begin al bij het rechte eind had en ook nu nog een pioniersrol vervult.

Info

Informatie over MF bekom je op de volgende adressen: Daniël Durand, Les Nids, FR-49190, St.-Aubin-de-Luigne, Website http//perso.wanadoo.fr/dan.cdm/kio.htm.

Aansluiten bij MF kan door het storten van een bedrag van minimum de tegenwaarde van jouw dagelijkse voedselportie op rekening mfsk-g van FEL of UEA.

Piet Glorieux

De aarde doorploegen

De Franse boer wordt cowboy

Vier jaren waren er intussen verlopen en wij hadden nog niet de helft van ons reisplan afgewerkt. Bruno wilde nog langer in het fascinerende Azië blijven. Maar ik drong eropaan om onze geplande reisroute terug op te pikken, richting Australië, meer bepaald zijn platteland met van die fascinerende, uitgestrekte, weidse, verlaten vlakten.

In Kalumpulpa, midden in de doornige vlakte, maakten wij contact met de wereld van de Maori's. We kwamen er om bomen te planten in het kader van een bebossingsproject. De dorpsoudste stelde ons een hut ter beschikking en stilletjes aan ontstonden subtiele relaties. Er wonen hier zes gezinnen in golfplaathutjes, samen met een dertigtal honden, alle min of meer schurftig. Op hun voorvaderlijk land proberen deze mensen hun identiteit te hervinden, die verloren is gegaan door het spel van de geschiedenis en de alkohol.

Opnieuw worden wij geconfronteerd met de verantwoordelijkheid van het westen voor de vernietiging van zovele volken. Wanneer ze het gelaat van een delirium-dronken maori aanneemt, dan is de geschiedenis van Australië – of zeg maar gerust onze geschiedenis – niet zo schattig als ze vaak in onze geschiedenisboekjes op school wordt getekend.

In diezelfde doornige vlakte wonen ook de runderfokkers die het pioniersepos voortzetten, geïsoleerd in hun uitgestrekte ranches. De vaquero's van Philip Creek Station, een ranch van 600 000 ha., lacht zich een ongeluk als hij de Franse boer te paard achter een kudde ziet aanhollen. Zij wachten op de onvermijdelijke val, maar... tevergeefs. Bruno weet op een meesterlijke wijze zijn rijdier in bedwang te houden.

Het dagelijks leven hier lijkt niet op het leven ergens anders: de kinderen lopen school via de radio, de dokter en de post komen per vliegtuig. Op zekere dag nodigt de postbode ons uit om met hem mee te vliegen: burenvisite van ranch naar ranch over een slordige 800 kilometer, alles samen 32 maal landen en opstijgen.

Een interview op radio Melbourne levert ons een lawine van uitnodigingen op bij verscheidene families. Ook al schatten we de warme gastvrijheid van de Australiërs hoog, het valt ons toch moeilijk om een meer dan oppervlakkige relatie aan te gaan, want slechts zelden slagen we erin het niveau van gewoon maar sympathie te doorbreken.

> Vi disponas je tri tagoj por forlasi ĉi tiun landon alie, vi mortos!

Doodsbedreiging

Een halte van een vol jaar in Nieuw-Caledonië is genoeg om onze reisbeurs opnieuw te spekken met loon en onze weg voort te zetten. We trekken door Nieuw-Zeeland en Tahiti en en maken ons klaar om het vierde kontinent van onze ontdekkingsreis aan te vatten: Zuid-Amerika.

Ons eerste werk: Spaans leren. Dat doen we twee maanden lang, tien uur per dag in Guatemala. Op een avond geeft onze hospita ons een brief die onder de deur geschoven werd. Wanneer ik hem lees, beginnen mijn handen te trillen: "Je hebt drie dagen om het land te verlaten, anders zul je sterven. De guerrilla."

(vrij naverteld op basis van: *Ok jaroj da nomadismo ĉirkaŭ la tero renkonte al tero kaj homoj;* – wordt vervolgd)

Maryvonne en Bruno Robineau, *Ili vivis sur la tero.* Opera, Nantes, 1998. 16 x 24 cm. 248 p. 720,– BEF (17,87 EUR) (+ verzendingskosten)

Literaire prijzen

Reeds voor de vijftigste maal werden tijdens het Wereldcongres literaire prijzen uitgereikt. Het is vaak voorgekomen dat sommige prijzen bij gebrek aan inzendingen – of bij gebrek aan kwaliteit – niet werden toegekend. Dit jaar was het echter een uitzonderlijk vruchtbaar jaar. Er werden in 7 categoriën niet minder dan 102 werken ingestuurd.

Hoe vreemd dat ook mag lijken, het grootste aantal inzendingen was bestemd voor de categorie "poëzie". Vijfentwintig dichters uit 17 verschillende landen stuurden 52 werken in. Met recht kan men hier dus spreken van een internationaal poëzie-festival, of *poetry international* in Esperanto. Stefan MacGill (2de prijs) en Gonçalo Neves (3de prijs) zijn reeds gevestigde namen. Verrassend ging de eerste prijs naar een nieuw talent, Antonio Valen met *Amafer' iama*.

In het proza gingen de eerste en de tweede prijs naar dezelfde auteur, Sten Johanson voor zijn novellen *Nepoj en Torento* en *Kastelo de revoj*. De derde prijs werd toegekend aan Lena Karpunina voor *La ridinda letero*, terwijl Jorge Camacho werd bedacht met een eervolle vermelding.

Bij de toneelstukken deed Paul Gubbins zijn faam alle eer aan. Nadat hij reeds eerder met *"Konto de l' vivo"*, een toneelstuk dat dit jaar door de Vlaamse Esperantobond werd uitgegeven, een eerste prijs had behaald (1994), sleepte hij ook nu weer twee prijzen in de wacht: een eerste prijs voor *Nun ni parolu* en *Kien la pruneloj kreskas*; en een derde prijs voor *La forlasito*.

De prijs voor het beste jeugd/kinderboek ging naar een vertaling: *La mirindaj aventuroj de metilernanto Hlapic*, van de Kroatische schrijfster Ivana Brilic-Mazuranič, verdienstelijk vertaald door Maja Tišljar.

De prijs voor het beste debuut werd niet toegekend. Niet bij gebrek aan talent. Wel omwille van het simpele feit dat twee debutanten in hun categorie de eerste prijs wegkaapten: de reeds vermelde Antonio Valen (poëzie) en Valentina Maria Nan, die met *Ami* laureaat werd in de categorie "lied".

Tijdens de proclamatie van de prijzen werden ook twee gevestigde waarden in de bloemetjes gezet. Immers William Auld – vorig jaar nog genomineerd voor de Nobelprijs literatuur – en Marjorie Boulton vierden allebei hun 75ste verjaardag, en dat werd door de Jury van de "Belartaj Konkursoj" niet over het hoofd gezien. De voorzitter van de jury, Vilmos Benczik, schilderde de belangrijke bijdragen van deze auteurs, als gevierde poëten en als leden van de beoordelingscommissie. Marjorie Boulton sprak op haar bescheiden, maar klare en geestige wijze een dankwoordje uit.

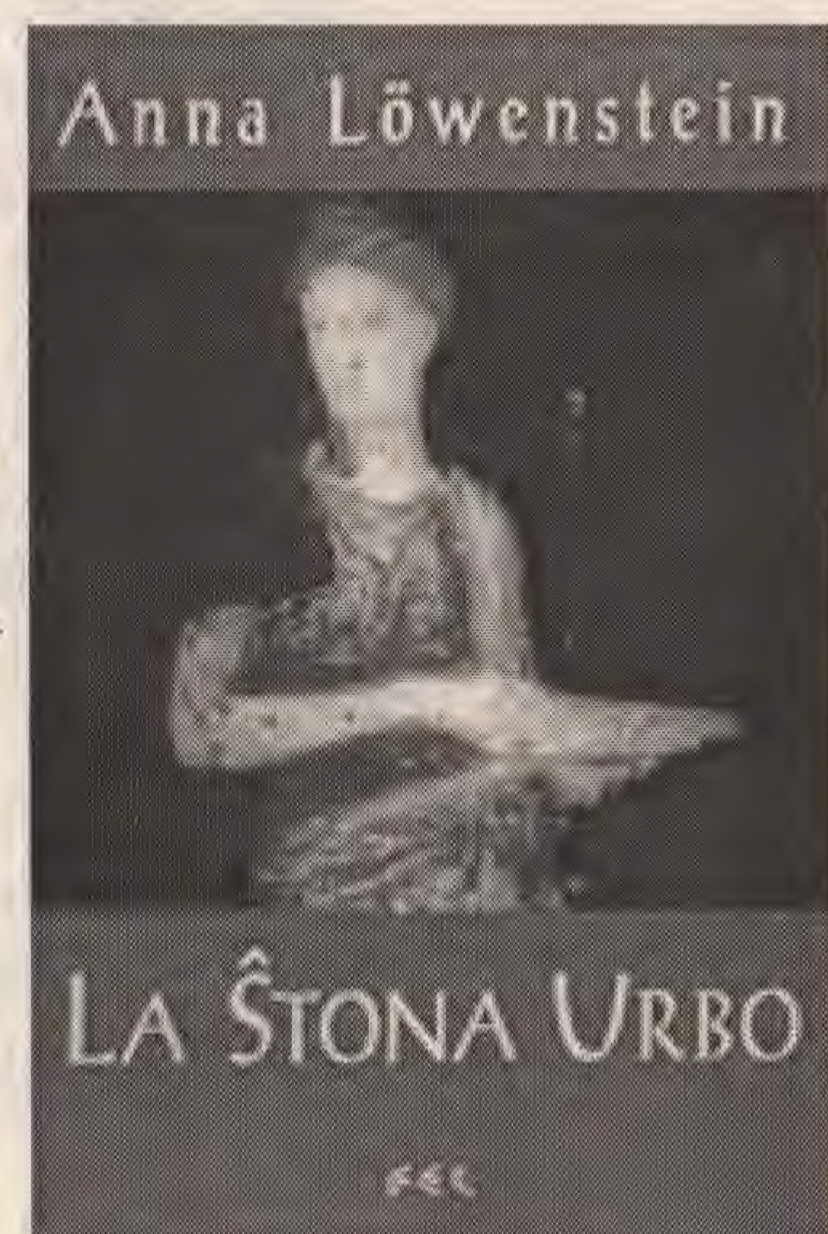
De voorzitter van de jury kondigde ook nog aan dat ter gelegenheid van de 50ste sessie van de "Belartaj Konkursoj" een bloemlezing met de beste bijdragen over die eerste vijftig jaar zal worden uitgegeven.

Statistieken

De boekenuitgaven van FEL van het voorbije jaar waren vrij succesvol, dat blijkt uit de verkoopsresultaten van de boekhandel.

FICTIE		CURSUSSEN	
Ŝtona urbo	288	Esperanto sen mitoj	101
Konto de l' vivo	134	Subtekste	134
Egipta dancistino	52	Esperanto vandaag	101
Katoreloj	35	Esperantosleutel	68
Se aŭskultas la animo	30	Gerda malaperis	39
Aventuroj de ŝparporketo	30	PRISMA-Woordenboek	31

Ook de ABC-grammaticareeks boekte goed (met 26 Esperantoversie, 24 Franse versie, 25 rnempraktikiloj en 20 Leksikaj ekskursoj). *Esperanto-programmita* blijft populair (21) en het nieuwe grammaticaboek van Haveman en De Vries haalt goede cijfers.

Het juli-nummer van MONATO veroorzaakte bij zijn lezers en redacteurs een kleine taal-proteststorm. In het redactioneel artikel werd aan het getal 6 000 000 000 gerefereerd met het woord "biliono" en het woordje "miliardo". Voor alle duidelijkheid, in het Esperanto wordt het getal 6 000 000 000 in letters "miliardo" geschreven (PIV: miliardo: nombrovorto, signifanta mil milionoj (10^9).) De hoofdredactie had de fout bewust getolereerd omdat in een bijgaande illustratie, die niet meer te bewerken viel, het foutieve "biliono" werd gebruikt. Zoals gezegd – en zoals verwacht – bleven de reacties van de taalvuurtorenwachters niet uit en werd duidelijk gesteld dat 1 000 000 000 = unu miliardo.

Trillende billen

het nut van een internationaal tijdschrift

Zover zo goed. Maar voor dat besluit werd getrokken, werd er heel wat over en weer gediscussieerd. Uitgangspunt was: wat is het internationaal gebruik? Voor de Europese talen was al vlug het volgende lijstje beschikbaar:

ANG	**for a total amount of ECU 60.9 billion**
DAN	**for i alt ECU 60,9 milliarder**
FIN	**yhteensä 60,9 miljardia ecua**
FRA	**pour un montant total de 60,9 milliards d'écus**
GER	**bei einem Stand von 60,9 Milliarden ECU**
HIS	**por un monto total de 60,9 mm de ECU**
ITA	**per un totale di 60,9 miliardi di ECU**
NED	**voor een totaal bedrag van Ecu 60,9 miljard**
POR	**num total de ECU 60.9 mil milhões**
SVE	**till ett sammanlagt belopp på 60,9 miljarder ecu.**

Het miljard voert dus duidelijk de kop. Het Esperanto heeft met zijn "miliardo" dus ook een goede keuze gemaakt. Opvallend is de uitdrukkingswijze in het Spaans en het Portugees waar noch miljard, noch biljoen blijkt voor te komen. Zij geven de voorkeur aan de uitdrukking duizend miljoen, niet helemaal onterecht, want geef toe dat die hele grote bedragen – hoewel ze tot de verbeelding spreken – het toch vaak moeilijk maken om zich een idee te vormen van de ware omvang. Hoe groot is een staatsschuld van 10 000 miljard?

Toch moeten we voorzichtig zijn, want de situatie geldt niet voor het Portugees in Brazilië, waar "bilhões" wel blijkt voor te komen. De invloed van Amerika op dat land zal daaraan wel niet vreemd zijn. Over het Spaans van Zuid-Amerika hebben wij geen informatie.

De situatie in het Engels lijkt nog het onduidelijkst van alle. In een Webster-woordenboek uit 1965 wordt duidelijk een verschil gemaakt tussen het Britse en het Amerikaanse systeem. Daarin gebruiken de Britten miljard (voor 10^9), terwijl Amerikanen daarvoor biljoen gebruiken. De situatie lijkt intussen echter drastisch gewijzigd, en nieuwere woordenboeken geven voor beide hetzelfde systeem: 10^9 = one billion. De Britten hebben het dus tegen de Amerikanen moeten afleggen. Maar toch niet helemaal. Tijdens de discussie merkte Edmund Grimley Evans op: Men kan niet simpelweg beweren dat "billion" gelijk is aan miljard. De overheid en de ambtenarij voerden de gewoonte in om te praten over "*billion pounds*" (= "miljard pond") en die uitdrukking – hoewel volgens de meesten onjuist – wordt meestal niet verkeerd begrepen. Toch blijken er een heel aantal Britten te zijn die niet goed weten hoeveel één zo'n "billion" nou precies is. Wanneer men wil spreken over rode bloedcellen, dan kan men het woord "billion" niet gebruiken zonder het risico te lopen verkeerd te worden begrepen. In die context wordt meestal de uitdrukking duizend miljoen gebruikt (m.a.w. een gelijkaardig systeem als de Iberiërs).

Het lijkt er wel op, alsof wat in het Engels reeds is gebeurd, ook in het Nederlands dreigt, namelijk een betekenis verschuiving van biljoen: van 10^{12} naar 10^9. Tot nog toe is die betekenisverschuiving er echter nog niet. Wel komt het vaker voor dat een wat slordige vertaler uit een Engelstalige bron *billion* klakkeloos vertaalt met biljoen, en zo de gemaakte winsten of de aangerichte schade onbewust schromelijk overdrijft.

Maar men mag dit fenomeen zeker niet wereldwijd noemen. In het Italiaans gebruikt men enkel het woord miljard. Biljoen is zelfs onbekend, behalve in Engelse teksten. Ook in het Russisch is miljard de normale term. Voor Japanners en Chinezen is het einde in deze discussie helemaal zoek. Wanneer zij het woord biljoen gebruiken is helemaal niet duidelijk of zij nu duizend miljoen of miljoen miljoen bedoelen.

gvd

Wetenschappelijk onderzoek is doorgaans complex en moeizaam. De moderne samenleving, het bedrijfsmanagement en de overheid willen "resultaten" zien. Daarop spelen kranten en tijdschriften handig in. Eropuit om zoveel mogelijk nieuws heet van de naald te verspreiden, brengen zij geregeld verslag uit over de laatste ontwikkelingen, doorbraken en verwezenlijkingen van de wetenschap. Het gevolg is dat de resultaten van zo'n wetenschappelijk onderzoek vaak overroepen en scheefgetrokken zijn.

Kwalijker is dat deze manier van doen verwachtingen wekt die moeilijk kunnen worden waargemaakt. Maar, omdat "iedereen" er heil van verwacht, worden er vaak grote geldbedragen en mankracht voor vrijgemaakt. Hoe anders kan je het ambitieuse UNL-project van de Verenigde Naties verklaren?

UNL (Universal Networking Language) is een taal die het – met zijn codeer- en decodeerprogrammatuur – mogelijk maakt te communiceren tussen volkeren met verschillende moedertaal. Het *zal* op het Internet beschikbaar zijn als een optionele module bij de meest populaire browsers en *zal* compatibel zijn met de standaard netwerkservers. De technologie *zal* gemeenschappelijk worden gebruikt door de staten-leden van de Verenigde Naties. Iedereen die toegang heeft tot het internet *zal* teksten kunnen converteren (vertalen) vanuit eender welke taal van een lidstaat naar zijn eigen taal. Even gemakkelijk *zal* hij zijn tekst kunnen vertalen naar andere moedertalen.
Het UNL-Centrum van de Universiteit van de Verenigde Naties zal met zijn partners samenwerken om de UNL-programmatuur te *creëren* en te *promoten*.

(cursivering door de vertaler)

UNL (Universal Networking Language) is een systeem om het internet volledig taal-onafhankelijk te maken. Wil jij een Amerikaanse, een Braziliaanse of een Chinese WEB-pagina raadplegen, of op koopjesjacht gaan in de NETwinkels in die landen, wil je het virtueel Maori-museum bezoeken. Geen probleem je krijgt alles in je eigen taal.

Voor dat project heeft de UN 120 wetenschappers in 17 onderzoeksinstellingen geëngageerd. En volgend jaar – in 2000 – zou de eerste proefperiode van start moeten gaan. In 2006 zouden dan alle 150 talen van de bij de VN-lidstaten door het systeem behandeld moeten kunnen worden.

Ondanks het grote aantal medewerkers

Beaujolais nouveau?

een vertaalrobot voor het Internet

en de grote sommen geld, kan je je afvragen of het wel voldoende is. 120 wetenschappers voor 150 talen. Dat lijkt inderdaad belachelijk weinig. Wel wordt er gewag gemaakt van onderzoeksteams in vele landen die aan het project hun medewerking verlenen. Anderzijds heeft het project ook wel te kampen met problemen. Eén van de belangrijkste is... geld. Het zoekt dan ook sponsors zowel bij de diverse regeringen (via de ministeries voor wetenschappelijk onderzoek) als in de industrie.

Het vertaalsysteem zou van een nieuwe generatie zijn, waarbij er zou uitgegaan worden van grammaticale analyse van de brontekst. Via een tussentekst die gebaseerd is op de grammaticale analyse zou naar elke andere taal kunnen worden vertaald. M.a.w. de grammaticale analyse zou telkens maar éénmaal moeten gebeuren. UNL geeft echter niet de grammaticale finesses weer maar enkel de informatie (de betekenis) van de tekstinhoud. Daarom is zijn toepassing vooral (of uitsluitend (?)) nuttig voor technisch/wetenschappelijke rapporten; productbeschrijvingen en gebruiks- en herstellingsaanwijzingen. Met echte (literaire) vertaling kan UNL niet worden vergeleken.

Het mag misschien voor krantenlezers op de drempel van de 21ste eeuw futuristisch lijken, ons komt het meer over als oude wijn in nieuwe zakken. Reeds in 1987 (12 jaar geleden!) liep bij de Nederlandse computerfirma BSO het zogenoemde DLT-project (Distributed Language Translation), dat precies volgens een zelfde systeem te werk ging. (Zie: Esperanto-Panorama, 18de jg, nr 106 (4), juli-augustus 1987, p. 1 "Verwezenlijkingen en verwachtingen van DLT"; 19de jg, nr. 111 (3), mei-juni 1988, p. 1.

"Vertalen: tussen mens en machine" en Horizontaal, 22ste jg, nr. 129 (3), mei-juni 1991, p. 4, "Een dertigjarige oorlog"), de vraag is dus waar het vernieuwende in dit project precies zit.

Hoewel het systeem duidelijk werkt op analyses en structuren van taaluitingen, ligt het resultaat tot nog toe echter vooral in het grote (?!) woordenboek van 300 000 "universele" woorden – dat wil zeggen, woorden die in elke taal een equivalent hebben. Over hoe universeel die betekenissen zijn hebben we het trouwens al in ons vorige nummer gehad en ook het artikel "Trillende billen" (p. 8) geeft daar een mooi staaltje van.

Vreemd is dat het systeem geen "spreekwoorden" verstaat. Het aantal spreekwoorden en staande uitdrukkingen in een taal is beperkt en uniform. Leven als kat en hond is altijd leven als kat en hond. Je kan daar niet leven als kat en muis van maken, want dat zal ook je mens-gesprekspartner niet meer begrijpen. Wat is er dus gemakkelijker, zou je denken, dan een machine te leren die uitdrukkingen te vertalen, op te slaan en telkens als ze voorkomen weer dezelfde vertaling te reproduceren. Misschien omdat onder dat spreekwoord de essentie van de menselijke taal verborgen zit: met de taal verwoordt de mens zijn leef- en ervaringswereld. En leven als kat en hond is wellicht niet overal even begrijpelijk...

Laat ons elkaar goed begrijpen. Zeg nooit: "nooit". Maar voor de afzienbare toekomst zal een systeem van automatische vertaling heus niet zijn. En wat ook duidelijk mag zijn, is, dat wanneer men dezelfde middelen zou vrijmaken voor andere, minder spectaculaire methoden om mensen rechtstreeks met elkaar in contact te brengen, de resultaten veel spectaculairder en veel bevredigender zouden kunnen zijn.

gvd

GEEN ECHO UIT HET VERLEDEN

Zoals we moeten vaststellen dat bij de vertaalprogramma's de grote doorbraak nog niet echt is gerealiseerd en de toestand bij het oude blijft, kunnen we ook zien dat bij vertalingen dingen, waarvan wij dachten dat ze tot het verleden behoren, nog altijd het licht zien. Of wat dacht je van de volgende vertaling (uit het Engels) van een handleiding... Zou een computer het beter doen?

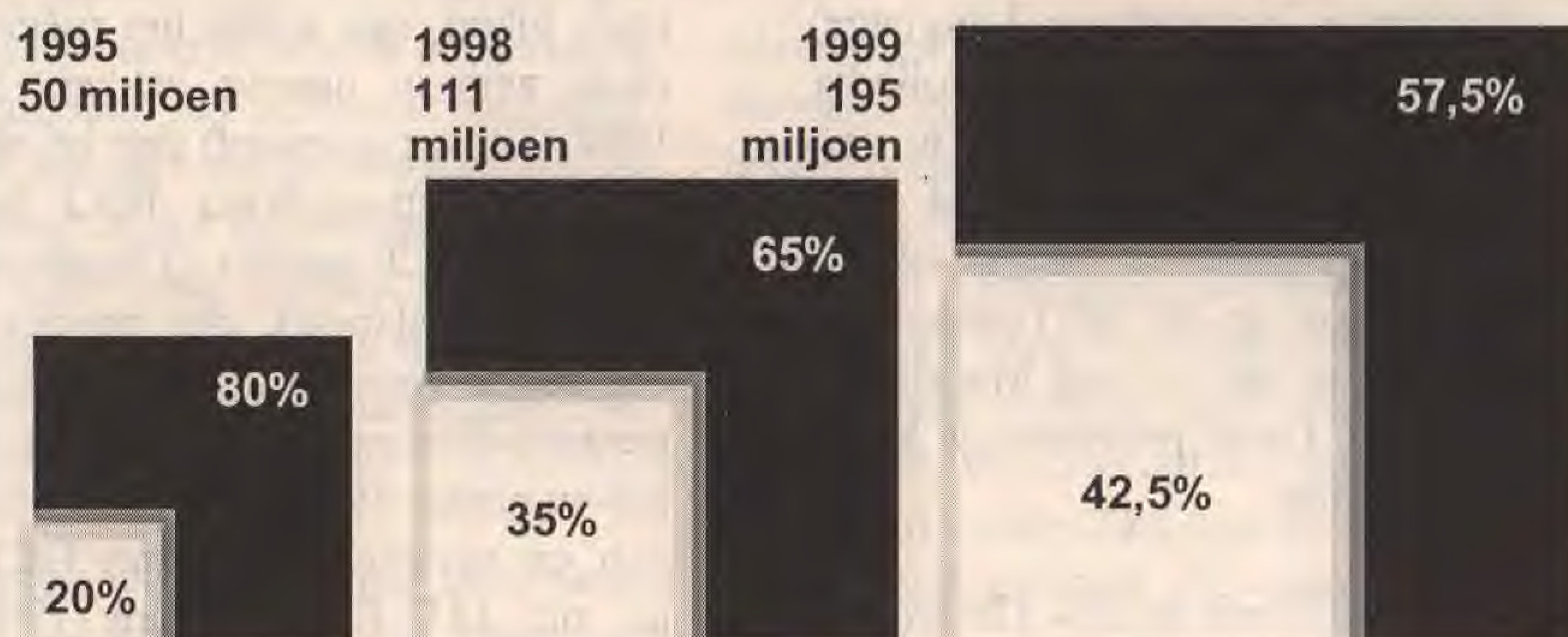
Verwarmen en hygrometer bedrijven leiden

De Weer Station wordt bedoeld voor binnen gebruik. Het mei zijn tweedehands buitenshuis alleen als leggen in een gebied die wordt al beschermd uit op te slaan aan water. Voor best reacties, plaatsen de Weer Station binnen aan een binnen muur, niet in lijdend voorwerp zon en heen uit verwarming en de lucht conditie pijp.

Het is misschien een goede oefening om de tekst terug te vertalen naar het Engels en te zien wat daarvan het resultaat is. Toch mogen we ook van een zekere vooruitgang spreken. Immers, niet alleen de Nederlandse vertaling was beneden alle peil, de Franse en Spaanse vertaling zijn van hetzelfde gehalte.

TALEN OP HET INTERNET

Als je de evolutie van het taalgebruik op het Internet bekijkt, moet je toegeven dat het initiatief van de Verenigde Naties verre van overbodig is. Want hoewel het aantal gebruikers die zich van het Engels bedienen, op het internet in vier jaar tijd is vervijfvoudigd, loopt het procentueel aandeel van het Engels gestaag terug, ten voordele van de andere talen. Waar in 1995 nog 80% van de deelnemers zich van het Engels bediende, was dat in 1998 al teruggelopen tot 65%. Eén jaar later heeft de taal nogmaals bijna 10% moeten prijsgeven. Natuurlijk heeft dat alles te maken met de toenemende toegang tot het Internet in niet Engelstalige landen. (Bron van onze statistiek: *Der Spiegel*, 40/1999, p. 242)

Vortoj, vortoj, vortoj

Deze keer hebben we het over woorden, en wel over woordvorming en woordenboeken. Verder komen woorden aan de orde die taaluitglijders kunnen veroorzaken. Met de taalpuzzel kunt u uw woordenkennis testen. Op de laatste pagina vindt u een vertaaloefening. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede. *E-mail: asdevries@wxs.nl.*

Woordvorming

In het januari-februarinummer schreven we een stukje over achtervoegsels. Daarin legden we uit dat de achtervoegsels *-aĉ-*, *-eg-* en *-et-* zich bij woordvorming anders gedragen dan andere achtervoegsels. Deze achtervoegsels hebben namelijk als enige geen eigen uitgang (zoals dat bijvoorbeeld bij *-ejo, -ebla* en *-igi* wel het geval is). Dit gegeven hebben we vervolgens gebruikt als aanknopingspunt om het een en ander uit te leggen over woordvorming in zijn algemeenheid. Wij hebben toen laten zien dat voorvoegsels geen invloed hebben op de grammaticale uitgang van een nieuw te vormen woord, terwijl dat bij achtervoegsels wel het geval is.

Vergelijk:

nepo → *pranepo* = kleinkind achterkleinkind
manĝi → *manĝema* = eten hongerig

De achtervoegsels *-aĉ-*, *-eg-* en *-et-* vormen in dit opzicht een uitzondering; net als de voorvoegsels kunnen zij slechts de betekenis van een woord modificeren. In dat opzicht gedragen deze drie achtervoegsels zich als voorvoegsels.

Om de aandacht van de lezer enigszins te prikkelen stelden we toen dat het merkwaardig is dat deze achtervoegsels geen voorvoegsels zijn.

Sommigen waren in de veronderstelling dat we in dat stukje een volledige woordvormingstheorie ontvouwden. Twee lezers schreven dan ook dat ons verhaal niet compleet was. Wim Jansen (NL) en Pieter Jan Doumen (B) wezen ons erop dat we in onze bespreking slechts één van de mogelijke woordvormingssoorten aan de orde stelden.

En inderdaad is er over woordvorming veel meer te vertellen. In ons onlangs verschenen grammaticaboek *Esperanto – grammatica met oefeningen* besteden we dan ook niet minder dan 60 bladzijden aan de bespreking van de opbouw van woorden en het gebruik van voor- en achtervoegsels. Wim Jansen merkte bovendien terecht op dat in het licht van de Europese taaltraditie, het helemaal niet zo merkwaardig is dat een toevoegsel als *-et-* een achtervoegsel is.

Zowel Wim Jansen als Pieter Jan Doumen gaven vervolgens nog een aantal voorbeelden van andere typen van woordvorming.

In ons boek onderscheiden we twee hoofdtypen van woordvorming, namelijk directe en grammaticale woordvorming.

In het stuk uit het januari-februarinummer hebben we ons beperkt tot de categorie van de directe woordvorming, overigens zonder dit type te benoemen. Bij dit type van woordvorming worden de woordelementen zonder meer aan elkaar geregen, waarbij het belangrijkste element achteraan staat

dormi + *ĉambro*	→ *dormĉambro*
slapen, kamer,	slaapkamer
homo + *-a*	→ *homa*
mens, eigenschap,	menselijk
rapida + *trajno*	→ *rapidtrajno*
snel, trein,	sneltrein
mal- + *bona*	→ *malbona*
tegenstelling, goed,	slecht
varma + *-igi*	→ *varmigi*
warm, maken	verwarmen

Bij de grammaticale woordvorming is echter geen sprake van het zondermeer aaneenrijgen van woordstammen. Bij dit type van woordvorming wordt een woordgroep als uitgangspunt genomen. Deze wordt vervolgens samengevoegd door toevoeging van een samenbindende uitgang of achtervoegsel

(du sencoj)-a	→ *dusenca*	ambigu
(mia opinio)-e	→ *miaopinie*	volgens mij
(en ŝipo)-igi	→ *enŝipigi*	inschepen

Als je deze twee woordvormingsmethoden niet onderscheidt, kan dat tot verwarring leiden. Zo geeft Wim Jansen een voorbeeld om te laten zien dat het Esperanto niet strak mathematisch in elkaar steekt.

Bij de contrasterende woorden *senhoma* en *homplena* (= resp. zonder en met veel mensen) staat het contrasterende element bij het eerste woord vooraan (*sen-*) en bij het tweede achteraan (*plena*). De oorzaak van dit verschil is volgens ons echter gelegen in het feit dan *homplena* is gevormd volgens de directe methode en *senhoma* volgens de grammaticale methode:

(sen homoj)-a → *senhoma.*

Essentieel bij het onderscheid tussen de twee basistypen van woordvorming is, dat voor- en

Uitglijders

Het Nederlands kent vrij veel homoniemen. Men spreekt van een homoniem wanneer verschillende zaken met hetzelfde woord worden aangeduid. In het Esperanto komt dit minder vaak voor. Daarom zie je dat Nederlandse homoniemen in het Esperanto meestal met verschillende woorden worden vertaald.

artikel *Ĉu vi jam legis la artikolon pri nova artikolo en nia leĝo laŭ kiu mi ne plu rajtas importi viajn artiklojn?*
Heeft u het artikel al gelezen over een nieuw artikel in onze wet volgens welke ik uw artikelen niet meer mag importeren?

cijfer *Per nur dek ciferoj oni povas esprimi ĉiun nombron.*
Met slechts tien cijfers kun je elk getal uitdrukken.
Mi havas sufiĉan noton (sufiĉe da poentoj) por biologio.
Ik heb een voldoende cijfer voor biologie.

draad *Fadeno de mia pulovero rompiĝis, ĉar ĝi akcidente hokiĝis al la drato kiu ĉirkaŭas la herbejon.* (*drato = metalfadeno*)
Een draad van mijn trui was gebroken, doordat het per ongeluk was blijven haken aan het draad dat de wei omheinde.

drukken *Sub premo de la tempo la eldonisto presis la libron, malgraŭ tio ke ĝi estas erarplena.*
Door tijdsdruk drukte de uitgever het boek ondanks dat het veel fouten bevatte.

geest *Fantomoj estas produktoj de la homa menso.*
Geesten (spoken) zijn een product van de menselijke geest.
Mi ne scias ĉu post la morto de korpo pluekzistos la animo (spirito); sed mi certas ke mia spirito (ĝi) pluvivos en miaj poemoj.
Ik weet niet zeker of na de dood van het lichaam de geest zal voortbestaan; maar ik weet zeker dat deze in mijn gedichten zal voortleven.

punt *Por la diktaĵo zorgu ke via krajono havu akran pinton, kaj atentu ke eĉ la forlaso de punkto kostos al vi poentojn!*
Zorg er bij het dictee voor dat uw potlood een scherpe punt heeft, en let erop dat zelfs het weglaten van een punt u punten zal kosten!

ruiken *Eĉ mi povas flari ke li odoras je fiŝo.*
Zelfs ik kan ruiken dat hij naar vis ruikt.

strijken *Oni malhisis la flagon por gladi ĝin.*
Men streek de vlag om hem te strijken.

veer *Pavoj havas belegajn plumojn.*
Pauwen hebben prachtige veren.
La pramo ne funkcias, ĉar rompiĝis risorto.
Het veer is uit de vaart, omdat er een veer is geknapt.

verdienen *Li perlaboras milojn da eŭroj tage, kvankam li tion ne meritas.*
Hij verdient duizenden euro's per dag, hoewel hij dat eigenlijk niet verdient.

achtervoegsels, en vaak ook uitgangen, zich in principe niet anders gedragen dan andere woordstammen. Pieter Jan Doumen beschrijft echter een eigen woordvormingstheorie waarbij uitgangen, voor- en achtervoegsels en woordstammen elk een eigen rol vervullen. Wij zijn echter van mening dat wanneer het onderscheiden van extra categorieën niet leidt tot een beter inzicht in de woordvorming, de zaken er alleen maar ingewikkelder op worden.

Solvo de la antaŭa enigmo

Spiregi - plenkreska - elakvigi - raneca amfibio - tranĉi - antaŭeniĝi - malbonprognoza - akuzi - nekonforma - osto - nutromanko - elkreskaĵo - reprodukti - eksplodigilo - streki - tritiko - aertubo - skrupulo - subvitre - eksigi - nestabiliĝi pro malrapido - porko - armea ŝirmejo - nevigla - olei. Sperta mano ne restas sen pano.

1	2	3	4		■	5	6	7	8	9
10				■	11	■	12			
13			■	14		15	■	16		
17			18		■	19	20			
	■	21							■	
■	22				■	23			24	■
25		■		■	26			■	27	28
29		30	■	31	■		■	32		
33			■		■		■	34		
35		■	36			■	37	■	38	
■	39	40			■	41		42		■
43	■	44							■	45
46	47				■	48			49	
50			■	51	52		■	53		
54			55	■		■	56			
57					■	58				

Een Esperantowoordenboek om Nederlands te leren?

Een woordenboek dat bestaat uit de delen Esperanto-Nederlands en Nederlands-Esperanto zou in theorie twee doelgroepen kunnen bedienen. De meest voor de hand liggende doelgroep wordt gevormd door Nederlandstaligen die Esperanto willen leren. Daarnaast is het in theorie ook mogelijk dat zo'n woordenboek geschikt is voor Esperantosprekenden die Nederlands willen leren. Wij kennen persoonlijk een aantal Esperantogebruikers die zozeer in het Nederlands zijn geïnteresseerd, dat ze onze mooie taal zijn gaan leren.

Hoewel het marketingtechnisch gezien geen bijster interessante groep zal zijn, is het toch aardig om na te gaan in hoeverre je met een tweetalig woordenboek zonder al te veel moeite twee doelgroepen tegelijk kunt bedienen. Het voorwoord van het woordenboek van Middelkoop formuleert wat dat betreft geen expliciete keuze. Onze stelling is echter dat deze doelgroepen moeilijk met elkaar zijn te verenigen. De argumenten hiervoor zullen we nu bespreken.

Het eerste probleem doet zich voor bij de keuze van woorden die in het woordenboek moeten worden opgenomen. Dat geldt met name wanneer er voor een woord in de ene taal geen goed equivalent is in de andere taal. Zo bestaan er geen ingeburgerde Esperanto-equivalenten voor de Nederlandse woorden "poldermodel" en "gedoogbeleid". Voor Nederlandstaligen die Esperanto willen leren, kun je zo'n woord gerust achterwege laten. Buitenlanders hebben echter wel baat bij een Esperanto-omschrijving van deze begrippen, zodat ze de Nederlandse krant wat beter kunnen begrijpen. Andersom is het onontbeerlijk om aan beginnende esperantisten uit te leggen wat het woord "krodili" betekent, maar in een woordenboek dat bedoeld is om aan buitenlanders Nederlands aan te leren, kan dat woord achterwege blijven.

Het woordenboek van Middelkoop bevat momenteel een aantal vertalingen die je in het verlengde hiervan zou mogen schrappen. Ter discussie staan dan woorden als "sjoelbak" (*diskoŝovujo*), "spatwerk" (*ŝprucmakuleta pentraĵo*), "kaatsbaan" (*manpilkludejo*), "croquetje" (*fritbulo*), "Deltawerken" (*Deltolaboroj*) en "keuterboer" (*bienetulo*). Deze woorden zijn immers vooral nuttig voor Esperantogebruikers die Nederlands leren. Wanneer het woordenboek tevens een vertaalwoordenboek moet zijn, dan is er overigens weer veel voor te zeggen om toch een aantal van deze woorden op te nemen. Maar niet altijd. Stel je wilt de zin *"Incontinent," mompelde de dokter.* vertalen, dan heb je niets aan de lange definitie van "incontinent" uit het woordenboek (*nepovanta reteni urinon kaj fekaĵon*). Bovendien brengt deze aanpak je niet verder bij het leren van het Esperanto.

Het tweede probleem wordt gevormd door de aanvullende informatie die bij woorden kunnen worden gegeven. Hierbij valt te denken aan uitspraakindicaties, etymologische herkomst, gebruiksfrequentie en grammaticale informatie over de woordsoort en vervoegingen. Wanneer het woordenboek ook is bedoeld voor mensen die Nederlands leren, dan zul je dergelijke informatie niet alleen bij de Esperantowoorden, maar ook bij de Nederlandse woorden moeten plaatsen. Iets soortgelijks geldt voor de artikelen die voor- en achterin een woordenboek worden opgenomen over de geschiedenis van de taal, een grammaticaoverzicht, een afkortingenoverzicht e.d. Het is duidelijk dat een verbreding van de doelgroep flink wat extra werk met zich meebrengt. Aan de andere kant is goede afbakening van de doelgroep een basis om te kunnen beslissen welke woorden en welke informatie uit het woordenboek kan worden weggelaten.

Krucvortenigmo

Jen ordinara krucvortenigmo. La indiko (r) signas ke oni plenigu nurradikon. Sukceson

Horizontale: 1. meblo; 5. aparato (r); 10. konformigi sin; 12. energifonto; 13. poseda pronomo; 14. grupa; 16. kromosomero (r); 17. nuptodonaco (r); 19. pingloarbo(r); 21. distriĝi; 22. membroj (r); 23. simbolaro; 25. verba finaĵo; 26. bonhumora (r); 27. subjunkcio; 29. trinkaĵo; 32. sufikso (r); 33. fremda litero (r); 34. personan pronomon; 35. page prunti (r); 36. resono; 38. konjunkcio; 39. malofta; 41. kunplekti; 44. kredemulo; 46. lokos; 48. miksi; 50. imago (r); 51. fromaĝama besto (r); 53. kvietigi (r); 54. konservi; 56. ridindigi; 57. sciigo (r); 58. koncentriteco.

Vertikale: 1. tranĉi; 2. pingloarbo; 3. feliĉan; 4. persona pronomo; 6. sufikso (r); 7. infano de ia kato (r); 8. ŝmiri; 9. dormante brui; 11. metalo (r); 14. ornamaĵo en teksaĵo (r); 15. en malsama situacio; 18. maldolĉa (r); 20. tempoj; 22. protekti (r); 24. rustigi; 25. profita (r); 28. gento; 30. verba finaĵo; 31. malnova vorto (r); 32. sufikso (r); 36. epoko; 37. bobeli; 40. ricevilo; 41. frukto (r); 42. tro regali iun (r); 43. kopia; 45. folia arbo; 47. paradizo (r); 49. perlabori (r); 52. bovo (r); 55. sufikso (r); 56. persona pronomo.

Deze keer bieden we u een vertaaloefening Nederlands-Esperanto aan en geven we een voorbeelduitwerking van de vertaaloefening Esperanto-Nederlands van het september-oktobernummer.

Vertaling in het Esperanto

In de vorige FEN-X (p. 10) stond een oproep om het boek Kees de Jongen *van Theo Thijssen in het Esperanto te vertalen. Als u aan dit project wilt meewerken, kunt u zich aanmelden bij Ans Bakker-ten Hagen. Maar nu eerst een voorproefje.*

Een andere stomme streek, die wist-ie zich nog duidelijk te herinneren. Toen was-ie op de kerstboom gevraagd bij neef Breman. Een hele deftige neef nogal, tenminste in die tijd. Ze hadden er een piano en daar kregen de twee nichtjes les op van een aparte juffrouw. Tweede Kerstdag werd er een hele troep kinderen gevraagd. Ze speelden eerst spelletjes, zoals pandverbeuren met al dat beroerde zoenen, maar het eind was een loterij. En toen had hij een doosje kleurkrijt gewonnen. En z'n neef Dolf, die nu op de hbs was, sterke jongen hoor, die won een zweeftol. En, hoe kon-ie toen zo eeuwig stom zijn, hij was ook erg klein, nog niet eens op 't grote school – toen had-ie met Dolf geruild en was met die dooie zweeftol thuisgekomen; waar natuurlijk twee dagen later het hangertje van stuk ging; en toen was de tol door z'n gekke punt niet eens een fatsoenlijk gewóne tol! Ezelachtig. Want het waren van die echte dikke pijpen kleurkrijt geweest, een doos van minstens zestig cent; wat had-ie daarmee geen fijne landschappen kunnen maken. Hij had gewoon uit schetsen kunnen gaan, naar de Slatuintjes, waar dikwijls schilders ook zaten. Allicht had er één hem in de gaten gekregen; gezegd dat doe je daar heel aardig. Hier hei-je een beter stukkie papier; teken het nou 's dáárop. Het water met golfjes, met van die schaduwkantjes. De schilder riep er een ander bij.

– Waar heb je dat geleerd?
– Nergens.
– Dat lieg je.
– Nee, enkel gewoon op avondschool blokken en zo getekend en één keer een kruik.
– Maak dat je eigen wijs.

Maar natuurlijk moesten ze hem eindelijk wel geloven. Mocht-ie voor de aardigheid eens proberen met die ene z'n verf – wouwen ze gewoon niet geloven dat-ie nog nooit een penseel in z'n handen had gehad! Zo mocht-ie dan bij schilders aan huis komen en schoot-ie aardig op. Kwamen d'r thuis een paar schilderijtjes van hem te hangen, met z'n naam eronder; en wie weet hoe het verder gelopen was.

Uit: Theo Thijssen, *Kees de Jongen*

Voorbeelduitwerking van de vorige vertaling
(september-oktober 1999)

Zaaien

Het gebouw is omgeven door grote bergen en achter onze barakken ligt een groentetuin. Met tegenzin ben ik in de tuin aan het zaaien. We verhuizen morgen al, zodra de bouwwerkzaamheden zijn afgerond. En wat heeft het dan nog voor zin om groenten te verbouwen? Maar wat moet je, als het je wordt opdragen?

Zonder dat ik het door heb, loopt iemand als een schaduw achter me aan. Terwijl ik onverschillig de zaadjes rondstrooi, slaakt hij van tijd tot tijd een zucht en zorgt er met de hand voor dat het zaad in de aarde terechtkomt. Hm, waar bemoeit hij zich eigenlijk mee? Maar na enige tijd kon ik mijn nieuwsgierigheid niet meer bedwingen. Ik draaide mijn hoofd om en zag tot mijn verbazing, dat het directeur Dong van ons bouwbedrijf was. De oude man had al besloten om met pensioen te gaan, dus waarom is hij dan nog niet vertrokken? Waarom houdt hij me dan nog steeds in de gaten? Nou, laat ik maar een beetje met hem dollen. "Zeg directeur, u hebt al besloten om met pensioen te gaan, dus waarom bent u hier dan nog in het dal als opzichter, in plaats van thuis?"

Mijn geweten kan getuigen dat ik deze woorden absoluut niet serieus heb bedoeld. Maar hij verandert niet van houding en haalt zijn bril uit zijn zak om me aan te kijken. Daarna gaat hij verder om met de hand de aarde te bewerken om het zaad erin te krijgen. Na lange tijd kijkt hij me aan met de vuisten in zijn zij, en zegt "Wij gaan weg, maar anderen zullen komen, en zij zullen groente nodig hebben. Zelfs als wij doodgaan, blijven er anderen leven. En ook zij hebben groente nodig." Daarna is hij weer stil.

Lange tijd sta ik als versteend. Mijn gedachten zijn verward, alsof de oude man een ongewenst zaadje in mijn ziel had gestopt...

Gŭo Ŝinmin in *Bukedo al vi*
("Bloemen voor jou")

Interculturele samenleving is één van de vele modewoorden aan het einde van deze eeuw. Toch kunnen we er niet omheen dat door de verruimde communicatiemogelijkheden en de grotere mobiliteit mensen steeds gemakkelijker en steeds vaker met andere culturen in contact komen. Nadat gedurende een halve eeuw de politiek-geografische bepaling van landen relatief stabiel is gebleven, zien we in het laatste decenium grote scheuren verschijnen op de wereldkaart. Sommige landengroepen vallen zelfs helemaal uiteen. Het begrip "nationale staat" is in crisis.

De politieke en maatschappelijke veranderingen maken op het vlak van onderwijs en opvoeding minstens drie grote aanpassingen noodzakelijk:

- het onderwijs moet worden geheroriënteerd: niet alleen kinderen en jongeren, ook volwassenen moeten een permanente toegang tot het onderwijs krijgen, immers professionele profielen wijzigen sneller, zodanig dat men tijdens zijn leven nood heeft aan een voortdurende vorming;
- het onderwijs moet af van zijn etnocentrisme en multicultureel worden, door de toenemende migratie zijn klassen steeds meer etnisch gemengd, en alle leerlingen moeten zich in het onderwijs thuis kunnen voelen;
- het traditioneel klassikaal onderwijs verliest aan impact, nieuwe communicatietechnieken eisen de integratie van externe vormingssystemen.

Deze veranderingen vereisen nieuwe vormen van onderwijs, waarvan de implicaties tot nog toe onvoldoende zijn bestudeerd.

Inleidend symposium

In 1998 werd te Montpellier een inleidend symposium rond de problematiek van nieuwe onderwijsvormen gehouden. Het had drie verschillende sessies:

- Talen en interculturele opvoeding
- Taalonderwijs op school
- Het project "Interkulturo"

Interkulturo

Op die derde sessie willen we hier iets dieper ingaan. Zoals de naam suggereert, wil het project *Interkulturo* bijdragen aan de interculturele opvoeding. Het wil een net op te zetten van klassen uit verschillende werelddelen die onderling samenwerken, alsof ze tot eenzelfde school behoren.

Het project wil de klasgenoten laten evolueren in verband met:

- de kennis van de cultuur van de andere klasgenoten;

Virtueel naar school

een intercultureel opvoedingsproject

- de bekwaamheid om culturele verschillen te vergelijken;
- geografische factoren die in de lessen theoretisch ter sprake komen verbinden met reële plaatsen en personen;
- openheid tegenover de standpunten en opinies van anderen en de manier waarop zij fenomenen verklaren;
- het overstijgen van een egocentrische wereldbeschouwing.

Aan het project nemen klassen deel uit zeer afgelegen gebieden (Lapland, Patagonië, Japan, Canada – de lijst van deelnemers omvat scholen uit: Albanië, Argentinië, Australië, België, Bosnië-Hercegovina, Brazilië, Chili, Costa Rica, Finland, Frankrijk, Ghana, Kroatië, Italië, Japan, Joegoslavië, Oekraïne, Oezbekistan, Roemenië, Togo en VS), om op een concrete wijze materiaal, informatie en opinies uit te wisselen over allerhande thema's. De uitwisseling gebeurt in hoofdzaak tussen klassen van een gelijkaardige graad.

De leeractiviteiten vallen uiteen in twee delen: uitwisseling en verwerking van documentatie enerzijds, taallessen anderzijds. Het communicatiekanaal tussen de klassen wordt uiteraard het internet. Aanvankelijk kunnen klassen die geen toegang tot het internet hebben toch deelnemen via briefpost. Officieel is het project begonnen in september 1999, maar het is mogelijk om later in het project in te stappen.

Het project wordt gecoördineerd en begeleid door academici die verbonden zijn aan diverse universiteiten.

Een virtuele school

htt://lps.uniroma3.it/kler.

TIBOR SEKELJ

Tibor Sekelj (1912-1988) is een Joegoslavische ontdekkingsreiziger / antropoloog en schrijver, die o.a. 15 jaar in Zuid- en Midden-Amerika verbleef. Zijn studiereizen beschreef hij in vele populaire boeken, uitgegeven in twintig talen. Hij was tevens filmregisseur, museumdirecteur en voorzitter van de International Geographic Society. Sekelj was ook een vooraanstaand Esperantospreker die o.a. een belangrijke rol heeft gespeeld bij de erkenning van de Esperanto Wereldbond als B-lid (cfr. de status van het Internationale Rode Kruis) bij Unesko in 1954.

Om de uitwisseling van de gegevens en de publicatie van de resultaten te vergemakkelijken, zijn de deelnemende klassen vertegenwoordigd op een WEB-site, net alsof ze samen één school vormen. Deze virtuele school kreeg de naam "Tibor Sekelj"; ze is onderverdeeld in schoolklassen en dienstlokalen en zal als volgt functioneren:

- in de klaslokalen vinden de leerlingen informatie over die bepaalde klasgroep (namen + foto's, leerkracht, plannen en verslagen, adressen);
- prikbord voor publieke berichten (contactvoorstellen, oproepen, resultaten...)
- bibliotheek, voor het raadplegen van alle documenten;
- krantenkiosk met toegang tot interessante internet-tijdschriften;
- LIL (taallabo), waar de leerlingen kunnen oefenen in de onderwezen taal.

Verder zijn er nog een leraarskamer annex vakbibliotheek, een secretariaat, een directiekamer. In de hall kunnen de leerlingen de resultaten van hun werk tentoonstellen. Voor de bezoeker is er in de inkomhal een inlichtingenbord waar ze kunnen lezen hoe de school functioneert.

Intercultureel onderzoek

Klassen van dezelfde graad zullen samenwerken aan op voorhand uitgekozen thema's. Dit wil zeggen dat zij over het gekozen thema documentatie verzamelen en uitwisselen. Dat materiaal wordt gelezen, geanalyseerd en verwerkt. Om de keuze van thema's te vergemakkelijken werden een aantal pistes gesuggereerd. Enkele voorbeelden:

- voeding, eetwaren, landbouw...
- communicatie
- talen, schrijfsystemen, omgangsvormen, groeten,...
- weersomstandigheden, kleding, kledingindustrie, mode...
- tradities, feesten en plechtigheden
- onderwijs, leermethodes, schoolleven, beloning en straf...
- dieren: huisdieren, fauna, nuttig gebruik...
- artisanale producten en kunst; monumenten, muziek, film...

De taalkeuze

Het is duidelijk dat het voor dit project belangrijk is te beslissen welke taal gemeenschappelijk zal worden gebruikt tussen de klassen en de leerkrachten van de verschillende landen.

- meest democratisch is dat ieder zijn eigen taal kan gebruiken, bij een groeiend aantal deelnemers zal de onderlinge communicatie daardoor echter steeds moeilijker worden;
- minder democratisch maar meer "in de mode" is het gebruik van één van de grote Europese talen; deze keuze gaat echter in tegen de doelstelling van het project zelf;
- daarom heeft het project geopteerd voor het Esperanto, omdat het
  a) op het politieke vlak de principiële gelijkberechtiging symboliseert en
  b) om didactische reden een hoog en snel gebruiksrendement heeft.

Evaluatie van het project

Het project wordt op verscheidene punten geëvalueerd.

- de belangrijkste onderzoeksproducten zullen verschijnen in de Virtuele Schoolpagina's;
- de taalvooruitgang van de leerlingen wordt geëvalueerd via gestandaardiseerde toetsen;
- in augustus 2000 wordt een evaluerend midden-project seminarie georganiseerd;
- de conclusies van het project worden in een publiek symposium gepresenteerd in augustus 2001

Hoewel de virtuele school nog in opbouwstadium is, is een bezoekje toch aangeraden. Je kan ze gaan verkennen op httt://lps.uniroma3.it/kler. Vooral mensen die midden in het onderwijs staan en Esperanto kennen, kunnen een waardevolle bijdrage aan dit project leveren. Ook op onze eigen info-pagina's is uitgebreide informatie over het project te vinden: http://www.esperanto.be/nl.

Krasnojarsk, Rusland, augustus 1999

Ik ontving uw aanbod om te abonneren op MONATO. Ik herinner me nog goed hoe ik vanuit Moskou in het geheim gemaakte fotokopieën van *Semajno* en *Monato* ontving. Sinds 1992 abonneerde ik onze club – waarvan ik voorzitter ben – op het tijdschrift. Omdat we voor onze club graag het tijdschrift regelmatig zouden willen blijven ontvangen, zou ik wel opnieuw abonneren. Alle voorwaarden zijn vervuld... behalve de financiële. Sinds een jaar heerst er in Rusland een verschrikkelijke financiële crisis. De roebel is tot één vierde van zijn vroegere waarde gezakt. Daardoor is het ons onmogelijk om nog iets uit het buitenland te kopen.

Ik ben docent aan de Technische Universiteit en mag dus zeker niet klagen over mijn loon – 60 dollar (± 2280 BEF/ 55 EUR) per maand – gemeten naar locale maatstaven. Ik kom heus niet om van honger, maar een abonnement op *Monato* valt buiten mijn mogelijkheden.

Ik ben niet alleen voorzitter van onze club, maar ook zijn grootste sponsor. Slechts enkele andere leden kunnen ook een financiële bijdrage leveren. Velen zijn immers, ondanks hun opleiding, vakbekwaamheid en werkwilligheid, werkeloos. Daarom moeten wij keuzes maken. Wij willen in ieder geval ons clublokaal in stand houden, maar daarom moeten wij afzien van voor ons (te) dure buitenlandse abonnementen.

Met spijt in het hart zeggen wij dus onze abonnementen op buitenlandse tijdschriften op. Naast *Monato* vallen ook *Heroldo de Esperanto, Literatura Foiro* en *Litova Stelo* hieraan ten prooi. Als de toestand opnieuw verbetert, zullen wij ons abonnement hernieuwen, want wij genieten echt van uw buitengewoon tijdschrift.

Dr Sergej Bronov

Monato

Vindt U dat actieve Esperantogebruikers zoals Dr Bronov en zijn clubgenoten recht hebben op steun. U kan helpen. Abonneer in zijn plaats op MONATO. U betaalt het abonnement (tegen het Belgisch tarief – rekening Fonduso) en het tijdschrift wordt naar Krasnojarsk gestuurd.

Tentoonstelling

Op 2 oktober 1999 is in Amsterdam in het Theo Thijssenmuseum een tentoonstelling over het Esperanto, "De internationale hulptaal" geopend. Theo Thijssen was onderwijzer en schrijver. Het idealisme van het toen nog jonge socialisme en de idee van international broederschap brachten hem, zoals o.a. ook de vooraanstaande Nederlandse socialisten Willem Drees en Henri Polak, tot het Esperanto. Naar aanleiding van de tentoonstelling zal zijn bekendste boek, *Kees de jongen*, in het Esperanto worden vertaald. Bij de opening van de tentoonstelling werd aan elke bezoeker een fragment ervan, de Zwembadpas, aangeboden. In onze taalrubriek kan je een ander fragment uit het boek in Esperantovertaling lezen.
De tentoonstelling blijft geopend tot 1 mei 2000 en is toegankelijk van donderdag tot zondag van 12.00 tot 17.00 uur. Het museum is gelegen aan: Eerste Liniedwarsstraat 16, 1015 TA Amsterdam. Toegang 2,50 NLG.

Groeten uit Haifa,

In het *Israelitisch Weekblad* verscheen een artikel waarin ene Carl Alpert beschrijft wie hij zoal zal uitnodigen op zijn spiritueel loofhuttenfeest. Eén van de gasten is Zamenhof... Voorwaar naast Mozes en Abraham een ereplaats.
Via de redactie van het weekblad achterhaalden wij het adres van de heer Alpert. Wij contacteerden hem – via het internet is onze Esperantowereld plots veel kleiner/groter geworden. Hier is zijn antwoord (in het Engels geschreven):

Ik stel uw brief zeer op prijs. Hij heeft bij mij heel wat herinneringen uit het verre verleden wakker geschud. Ik leerde Esperanto meer dan 60 jaar geleden, en haalde zelfs een onderwijsdiploma voor de taal (!), maar sindsdien ben ik er vrijwel alles van vergeten. Toch deed het mij plezier dat ik uw brief helemaal verstond.
In 1938 had ik het genoegen om in Boston (Massachusetts, U.S.), waar ik toen woonde, Lydia Zamenhoff, de dochter van LLZ, te ontmoeten en te interviewen. Ze hield toen een lezingenreeks in de U.S. Dat interview werd ook gepubliceerd. Het was 1938. Zij ging terug naar Polen en eindigde in Auschwitz. Is u geïnteresseerd in dat interview?

Kun varmaj salutoj,
Carl Alpert, samideano.

Het spreekt vanzelf dat wij geïnteresseerd zijn en dat het interview in een van onze volgende nummers zal verschijnen.

De herkomst van het Esperanto

Stilaan naderen we het einde van Zamenhof's verslag over de geboorte(pijnen) van het Esperanto.

Nog één omstandigheid deed mij het moment (te lang) uitstellen waarop ik mijn taal bekend zou maken. Lange tijd bleef één probleem dat grote betekenis had voor de neutrale taal, onopgelost. Ik wist immers dat iedereen zou zeggen: "Uw taal zal slechts nut hebben voor mij, wanneer heel de wereld ze wil aannemen." Maar omdat "de wereld" nu eenmaal niet haalbaar is zonder een aanvankelijk aantal afzonderlijke "eenheden", kon de neutrale taal geen toekomst hebben, vooraleer zij een noodzaak zou worden voor elk afzonderlijk individu, onafhankelijk van het feit of de taal nu al dan niet reeds door de wereld zou zijn aanvaard. Over dat probleem heb ik lang gepiekerd. Tenslotte brachten de zogenoemde geheime alfabetten mij op een idee. Deze geheime alfabetten vereisen ook niet dat heel de wereld ze begrijpt en iedereen die ze ontvangt kan de gecodeerde boodschappen begrijpen, op voorwaarde dat je samen met de boodschap ook de sleutel geeft. Ik zou de verspreiding van de taal organiseren zoals een kettingbrief met die geheime alfabetten en er een "sleutel" bij bezorgen. Die zou niet alleen de woordenschat bevatten, maar ook heel de grammatica, in de vorm van onafhankelijke, alfabetisch gerangschikte elementen. Die zou elke willekeurige geadresseerde, van welke nationaliteit ook, meteen in staat stellen een brief te begrijpen.

Ik haalde mijn universitair diploma en begon mijn dokterspraktijk. Nu begon ik eraan te denken mijn werk uit te brengen. Ik bereidde het manuscript van mijn eerste brochure voor (D-ro Esperanto. Lingvo Internacia. Antaŭparolo kaj plena lernolibro) en begon een uitgever te zoeken. Hier werd ik voor de eerste maal geconfronteerd met de bittere praktijk van het leven, de geldkwestie, waarmee ik later nog vaak zou moeten worstelen. Twee jaar lang zocht ik tevergeefs een uitgever. Toen ik er een vond, hield die gedurende een half jaar mijn werk in voorbereiding voor uitgave en... weigerde uiteindelijk tóch. Na vele mislukte pogingen, kon ik uiteindelijk in juli 1887 zelf mijn eerste brochure uitgeven. Ik was daarover erg opgewonden; ik voelde mij voor de Rubicon; vanaf het moment dat ik mijn werk zou uitgeven, zou er geen weg terug zijn. Ik wist welk lot een dokter wacht, wiens toekomst afhangt van het publiek, wanneer dat publiek hem voor een fantast houdt, voor een man die zich bezighoudt met "zulke bagatellen". Ik wist dat ik heel mijn toekomst en rust op één kaart zette en niet alleen die van mij, ook die van mijn familie. Maar ik kon de idee, waarvan mijn lijf en leden doordrongen waren, niet opgeven... ik stak de Rubicon over."

Aan dit verhaal van Zamenhof kunnen we nog enkele details toevoegen. Tot 1878 leek het dat zijn vader zijn project voor een internationale taal goedkeurde. Maar, enkele vrienden brachten hem van zijn stuk door te zeggen dat als hij zijn zoon zo voort zou laten gaan met zijn idee fixe, die wel gek zou worden. Daarom dwong de vader de zoon te beloven de zaak te laten rusten tot na zijn universitaire studies. Hij kreeg alle manuscripten. Die verbrandde de vader later in het geniep, uit liefde voor zijn zoon. Maar Lazaro Ludoviko kende heel zijn boek uit het hoofd en er ging dus niets verloren.

> "Via lingvo estos por mi utila nur tiam, kiam ĝin akceptos la tuta mondo."

Van 1879 tot 1885 studeerde Zamenhof in Moskou en Warschau. Na het behalen van zijn diploma probeerde hij zich in diverse steden als dokter te vestigen. Ten slotte besloot hij zich te specialiseren in oogziekten en reisde hij naar Wenen. In 1887 (9 augustus) huwde hij Clara Zilbernik die hem onafgebroken hielp en aanmoedigde. Ook zijn schoonvader had grote belangstelling voor het project en hielp hem bij de uitgave van zijn eerste boeken. (Einde – volgende maand: *Het tweede boek*)

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

Quo vadis? – Kien vi?

Reiswijzer naar Esperanto-ontmoetingen

Als je nog gaatjes hebt in je agenda van 1999 kan je ze hier misschien nog mee opvullen, al zal dit nummer wel te laat zijn voor het 29ste Catalaans Congres in Manresa van 30 oktober tot 1 november. Het studieweekend van 19 tot 21 november in vakantiehuis 'Stet In Castricum is nog net haalbaar. Deelnameprijs, met vol pension: 38,57 EUR.

Het Esperanto-jongerencongres heeft in 2000 plaats in Hongkong. Misschien is dat voor vele jongeren een onbereikbare bestemming. Dat wil echter niet zeggen dat zij op hun Esperantohonger moeten blijven. Er zijn tal van alternatieven.

Aanloop tot een actievolle vakantie kan het Pinksterweekend in "De Olmen" te Hoeven (Noord-Brabant, NL) zijn, van 9 tot 12 juni. Het thema van de bijeenkomst is "Migratie" en deelnemers buigen zich over de vraag waarom er zoveel asielzoekers naar Nederland en Vlaanderen komen. En welke moeilijkheden ondervinden zij. Vlak bij het recreatiecentrum bevindt zich een opvangcentrum van de Nederlandse staat. Deelnameprijs (bij inschrijving voor 1 feb. 2000) bedraagt tussen 64,45 en 73,38 EUR (afhankelijk van de leeftijd).

Een maand eerder (1-2 mei, dus de dag waarop het 4de Europees Esperantocongres in Oostende eindigt) is er een bijeenkomst voor jongeren te Tübingen waar men vooral het studentennachtleven wil verkennen. Deelnameprijs: 25,56EUR.

In volle zomer van 3 tot 10 augustus 2000 is er en Schotse week in Glen of Orchy, 100 km van Glasgow met een gevarieerd programma van voordrachten, uitstappen, sport en spel. Verblijf in vol pension 108,– GBP (bij inschrijving vóór 1 december 1999), daarna 113,4 GBP. Ben je jonger dan 26 jaar, dan kan je de reiskosten op Brits grondgebied terugbetaald krijgen. En je kan je verblijf ook verdienen. Helpen in de keuken kan 50,– GBP opbrengen.

Van 13 tot 19 augustus 2000 heeft in Nurmijärvi nabij Helsinki (Finland) een Cultureel Esperanto Festival plaats. Ook daar is een gevarieerd cultureel programma-aanbod.

Voor gezinnen is er met Pasen (van 17 tot 24 april 2000) voor de 16de maal PSI (Paska Semajno Internacia). Ongeveer 150 mensen uit 15 verschillende landen nemen eraan deel. Jongeren kunnen hun horizon verbreden tijdens het gelijktijdige PLI (Paska Lernejo Internacia). Het thema van de bijeenkomst is "Europa 2000 – Samenleven van generaties in Oost en West". De attractie van dit jaar is het optreden van de Zweedse Esperanto Popgroep "Persone". Verder is er voor elk wat wils. De week heeft plaats in Internationales Haus Sonnenberg in het Harzgebergte. De toeristische attractie in de omgeving is de berg Brocken, voormalige uitkijkpost van de DDR en ongetwijfeld het doel van een uitstap.

De echte wereldreiziger en avonturier kan zijn hartje ophalen op de Hymalaya van 26 februari tot 7 maart. De tocht begint in Katmandoe maar leidt via voettochten naar een kennismaking met de plaatselijke bevolking in het gebergte. Voor locale Esperantogebruikers is deze ontmoeting een belangrijke mogelijkheid om eens echt contact te hebben buiten de eigen kring. De deelnameprijs (zonder transport naar Nepal en zonder verzekering) bedraagt 700 USD.

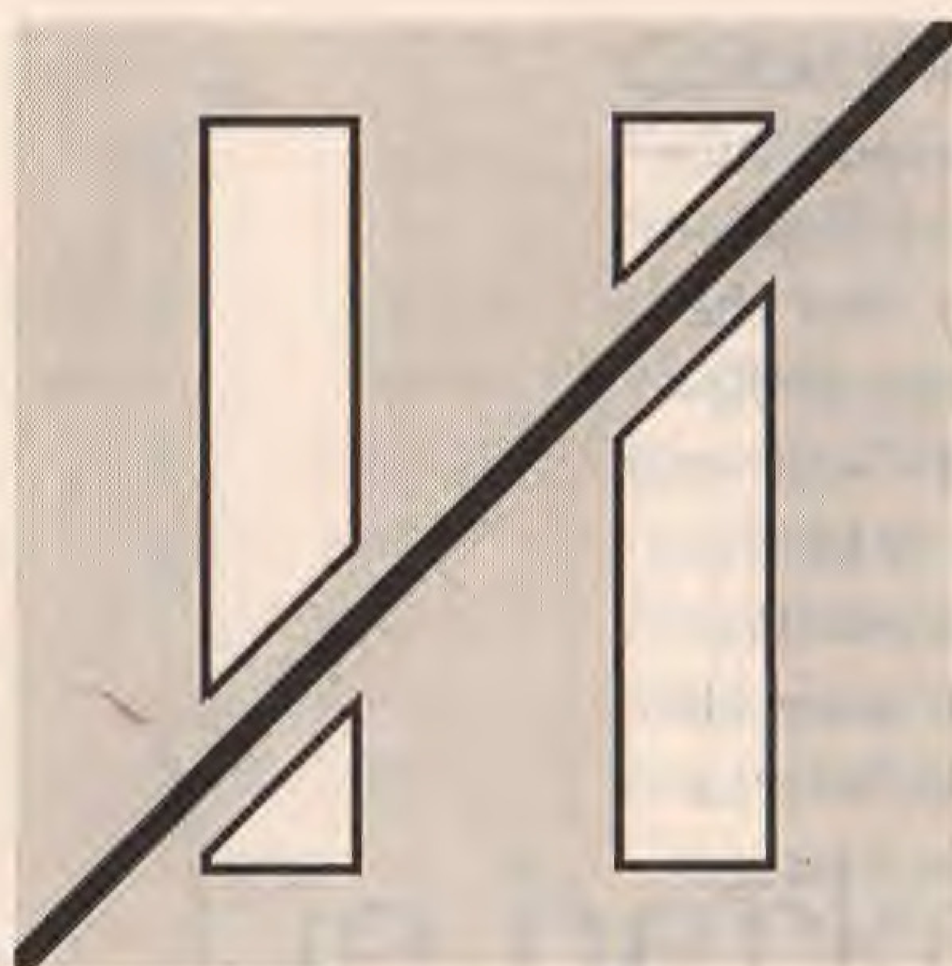
Als uitsmijter tenslotte vermelden we nog de picknick van APE: die heeft plaats op zondag 25 juni in Mariembourg. Een uitstap met een stoomtrein van Mariembourg naar Treignes en een bezoek aan het museum zijn evenals het middagmaal in de prijs (27,00 EUR) inbegrepen.

HET FONDS JULES VERSTRAETEN

Ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Jules Verstraeten werd een fonds gesticht waarvan de gelden kunnen worden aangewend om het huis waar de kantoren van de Vlaamse Esperantobond gevestigd zijn, te onderhouden en zonodig te herstellen.

Het dak van het huis moet dringend worden vernieuwd. De werken zijn intussen van start gegaan. De kostenraming van de werken overtreft echter de gelden van het fonds. Daarom durven wij nogmaals met aandrang vragen om uw giften. Zij betekenen een reële steun aan de Esperantobeweging in Vlaanderen en een concreet teken van waardering voor de grote inzet van de heer Verstraeten voor het Esperanto.

Giften kunnen worden gestort op rekening 402-5510531-55 met de vermelding: Fonds Jules Verstraeten. Giften vanaf 1000,– BEF geven recht op een belastingattest.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax.: (03) 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

De opinie van vaklui

"Herhaaldelijk heb ik vastgesteld dat als een spreker een andere taal dan zijn moedertaal gebruikt, het resultaat uitstekend kan zijn, maar ook katastrofaal."

"Ik ben er van overtuigd dat wie zijn zaak aan het publiek wil overbrengen, het best zijn moedertaal spreekt, de taal die hij volledig beheerst. Heb vertrouwen in de tolken."

(Reacties van EU-tolken op een artikel in het Deense weekblad *Weekendavisen*, 10-16.9.1999, via BJA-listo)

Straf gevolg van gebrekkig Engels?

Maakte steepleloper Bernard Barmasai in Zürich afspraken met zijn landgenoot Christopher Kosgei om hem te laten winnen? Volgens Barmasai berust alles op een misverstand. In een BBC-interview na afloop van de wedstrijd verklaarde Barmasai: "Ik zal mijn winst delen met mijn vrienden." Daarmee bedoelde hij echter geen andere lopers, maar zijn (naaste) familie. In Kenya is je familie heel uitgebreid. Daarom gebruikte hij het woord vrienden. Veel heeft te maken met het gebrekkige Engels van Barmasai. Je kan Bernard laten zeggen wat je wil. Engels praten betekent voor hem het herhalen van je vraag.

(*De Standaard*, 2.9.1999)

Ethiopische talen sterven uit

Van de 80 talen die in Ethiopië gesproken worden, dreigen er 22 onherroepelijk uit te sterven. Het is onmogelijk het uitsterven tegen te gaan, maar men probeert alvast zoveel mogelijk talen vast te leggen voordat de laatste sprekers ervan de geest geven.

(*IPS-De Morgen*, 6.9.1999)

Brusselse treinen

Brussel-Centraal, een woensdagmorgen. De omroeper herhaalt voortdurend, in het Frans en het Nederlands, dat de trein naar de luchthaven zal vertrekken van spoor 5 in plaats van spoor 3. Aan spoor 3 staat een groot aantal zwaar bepakte reizigers te wachten die duidelijk de luchthaven als bestemming hebben, maar al even duidelijk noch Frans, noch Nederlands begrijpen. Zij blijven staan terwijl hun trein twee sporen verder vertrekt... (Het voorval werd gesignaleerd aan de NMBS. Men is zich bewust van het probleem. Het zou binnenkort moeten opgelost zijn door het inzetten van veeltalig personeel.)

Leren uit de Kosovo-oorlog

"Fouten zoals het verwarrende optreden van een slecht Engels sprekende Italiaanse generaal na het per ongeluk bombarderen van een voertuigkolonne moeten in de toekomst vermeden worden."

(uit een NAVO-rapport, volgens *Der Spiegel*, 39/1999)

Hoera!

20 procent van ons cabinepersoneel spreekt minstens één vreemde taal. Dat was vijf jaar geleden ondenkbaar. (Robert Ayling, afgevaardigd bestuurder van British Airways, *De Standaard*, 21.9.99)

Esperanto

Eyes wide shut

Sinds kort draait de nieuwe (en laatste) film van Stanley Kubrick in de bioscopen. "Eyes wide shut" is gebaseerd op *Traumnovelle* van Arthur Schnitzler, waarvan in 1997 een Esperantovertaling is verschenen (recensie in MONATO, december 1998).

(AR)

Japanse Esperantobibliotheek

Vrijwilligers van de Japanse Esperantovereniging zijn begonnen met het intikken van hun bibliotheekcatalogus. Het voorlopig resultaat (ongeveer 2.600 boeken, nog geen kwart van het totale bezit) is te raadplegen op http://www2s.biglobe.ne.jp/~jei/hp.esp.htm. Van zodra de automatisering van de Kortrijkse bibliotheek op punt staat, kunnen vrijwilligers ook daar aan de slag. (YS/RR)

Virtuele school

De lerarenvereniging ILEI heeft op het internet een project voor een virtuele school opgezet. De school wil klassen uit heel de wereld met elkaar in contact brengen en laten samenwerken rond bepaalde onderwijsthema's om zo wederzijdse kennis van leefwereld en waardensystemen bij de leerlingen te vergroten. Je kan de school bezoeken op <http://lps.uniroma3.it/kler>. Via zijn eigen infopagina's <http://www.esperanto.be/fel/nl> stuurt de Vlaamse Esperantobond een uitdaging aan alle Vlaamse leerkrachten om aan het project mee te werken.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 december 1999. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFOpagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

AALST

La Pioniro

De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum "De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

vrijdag 5 nov.: Gedurende de voorbije jaren hoorde men in Esperantokringen over genezing op geestelijke wijze. Alex Humet geeft een uiteenzetting over de Vriendenkring Bruno Gröning, die dit als doelstelling heeft.

vrijdag 12 nov.: Gerda Dercks (NL) spreekt over "De Vliegende Hollander" in literatuur en muziek.

vrijdag 19 nov.: Juan Ramon Rodriguez Pineda (Cuba): Godsdiensten van Afrikaanse oorsprong. (Indien wegens onvoorziene omstandigheden de lezing niet kan plaats hebben, zet Eddy Raats zijn reeks over de instrumenten van het symfonisch orkest voort : 4. de koperblazers.)

vrijdag 26 nov.: Ward Kusters: Is werken gezond?

vrijdag 3 dec.: Groepsreis naar Barcelona: leerlingen van de Esperantocursus vertellen aan de hand van dia's.

vrijdag 10 dec.: Zamenhofavond: onze jaarlijkse feestavond: Optreden van de volksmuziekgroep "Het Zevende Genot" en feestrede door Iwona Kocieba. We kennen zowel "Het Zevende Genot" als iwona, dus...! Als omkadering een hapje en een drankje. Deelname in de kosten: 200,– BEF.

zondag 12 dec.: van 14.00 tot 17.00 uur: Kinderfeest voor kinderen van leden en hun vriendjes. Gelieve in te schrijven met het formulier dat je elders in Horizontaal vindt.

vrijdag 17 dec.: Gerrit Berveling (NL) stelt zijn Latijnse Antologie voor.

vrijdag 24 dec.: Kerstavond, geen vergadering, het clublokaal is dicht.

vrijdag 31 dec.: Oudejaarsavond, geen vergadering, het clublokaal is gesloten.

vrijdag 7 jan.: 1ste vergadering van het nieuwe jaar waarop we bezoek van buitenlandse gasten verwachten.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

Elekto de novaj prezidanto kaj estraro

Nova balailo bone balaas
(Proverbaro, Zamenhof)

Tiel diris al mi, tute prave, kaj tute bonintence cetere, en februaro 1997 alia eksprezidanto de *La Verda Stelo*. Mi skribas: alia eksprezidanto, ĉar tio mi ankaŭ baldaŭ estos.

Pasis mia trijara deĵorperiodo: estis defio tre lerniga pri Esperantujo, pri homaj interrilatoj. Nun tamen ekaktivu nova balailo, ĉu malnova fidelulo, ĉu nova entuziasmulo, aŭ pli bone teamo de ambaŭ. Ni ja ne nur bezonas prezidanton sed skipon en kiu ĉiu alportas siajn talentojn.

Dum la pasintaj 3 jaroj ni sukcesis,laŭ tiu sistemo, fruktedone kunlabori. Mi sincere dankas ĉiujn. Danko certe ankaŭ al la multnombraj "je okazo" specialisto, helpantoj. Mi fidas ke, ankaŭ estonte, ni gardos tiun etoson en nia kluba vivo.

Praktike: kandidatoj sin anoncu ĝis la 1-a de decembro ĉu al J. Verstraeten, honora prezidanto (tel.: 03/827 66 43); H. De Ketelaere, vicprezidanto (tel.: 03/237 15 67) aŭ A. Geelen, prezidanto (tel.: 03/366 38 54).

En decembro eblas voĉdoni en la klubejo, dum la vendredaj kunvenoj.

Mi finas per dua proverbo zamenhofa: "Nur tiu ne eraras, kiu neniam ion faras."

A. Geelen

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen. Onder hen zijn er ook enkele Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk een uitgebreid overzicht in Horizontaal te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat 29, (metro Kunst/Wet). Voor inlichtingen over het programma kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de dinsdag (19.00-20.45 u.) in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

vrijdag 26 nov.: Ilja De Coster spreekt over persvrijheid en democratie.

In december is er geen eigen clubvergadering maar gaan we op bezoek bij één van de andere clubs.

HASSELT

Esperanto-klubo Hasselt

We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: (011) 72 00 75.

dinsdag 2 nov.: Programmavergadering

dinsdag 16 nov.: Cursus "Spreken in 't openbaar" door Jan Bovendeerd

dinsdag 7 dec.: Programmavergadering

dinsdag 21 dec.: jaarfeest

dinsdag 04 jan.: Voordracht door Dhr. Albert Claesen over het gebruik van Esperanto-kapjesletters.

dinsdag 18 jan.: Algemene ledenvergadering met bestuursverkiezing.

dinsdag 1 feb.: "Esperantaj rakontoj" door Dhr. Jan Doumen.

dinsdag 15 feb.: "Dialogen in Esperanto" door Dhr. Jan Bovendeerd.

KALMTHOUT

La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58. Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 18 nov.: Verkiezing van het bestuur voor werkjaar 2000. Daarna spreekt Juan Ramón (Cuba) over "Fernando Ortiz en Esperanto" (Ortiz was een belangrijk persoon in het culturele leven in Cuba.)

donderdag 16 dec.: Jaarlijks diner, de tafelrede wordt gehouden door Paul Peeraerts, directeur van het Esperantocentrum van de Vlaamse Esperantobond): "De wereld van het jaar 2000". Bijdrage aan de avond: 750,– BEF, vooraf inschrijven verplicht!

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 12 nov.: bij Dies en Sally Krombeen, Vijverstraat 3, Kapelle. Esperantospellen.

vrijdag 10 dec.: bij Els de Morrée, Kruitmolenstraat 31, Middelburg. Bespreking van het Homaranisme van Zamenhof.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

maandag 22 nov.: Juan Ramon (Cuba) spreekt over... Cuba.

maandag, 20 dec.: Jean-Pierre Allewaert (onderwerp nader te bepalen).

LEUVEN

Esperanto 3000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond: "Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag; op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 3000. Start om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 3 nov.: Werkvergadering.

woensdag 10 nov.: Vespero 3000: uitstap in Chicago met foto's en dia's door Myriam Van der Steen.

woensdag 8 dec.: Zamenhofavond 3000 met een lezing over de Katharen (met dia's) door Edward Kusters.

NOTEER ALVAST: zaterdag 19 februari 2000: Traditionele "Dag van de Internationale Vriendschap", met een quiz, een wandelzoektocht, voordrachten en een buffet zoals vroeger.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0477/58 42 11 (GSM) of bij Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

woensdag 10 nov.: Gespreksavond

maandag 15 nov.: Leesnamiddag

woensdag 24 nov.: Gespreksavond

maandag 29 nov.: Leesnamiddag

woensdag 8 dec.: Gespreksavond

maandag 13 dec.: Leesnamiddag

woensdag 22 dec.: Gespreksavond

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Elke laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero). De Cseh-cursus (directe methode) loopt van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in de avondschool van het Provinciaal Instituut voor Secundair Onderwijs, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers (2 dagen). Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom.

Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46 – Fax: (016) 81 10 96.

maandag 29 nov.: Maandelijkse clubavond.

maandag 27 dec.: Kerstfeest.

ROTTERDAM

Merkurio

Wij komen samen op de eerste en derde woensdag van de maand – uitgezonderd in juli en augustus – in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. We beginnen om 19.45 u. Gasten zijn altijd welkom.

woensdag 3 nov.: Voorlezen van zelf uitgekozen teksten. (Loten voor het Sinterklaasfeest.)

woensdag 17 nov.: Vertaaloefeningen

Contactadressen van Esperantoclubs

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 72 00 75. E-post: marcel.aerts1@pandora.be
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12. E-post: r.goris@planetinternet.be
LIMBURG A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 72.60.65. E-post: albert.claesen@pandora.be. – J. Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor). – J. Bovendeerd, Veenmosstraat 3, B-3650 Lanklaar, tel.: (089) 65 95 82. – H. De Munck, Tiendenstraat 16, B-3520 Zonhoven, tel.: (011) 81 30 82 – H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters@skynet.be
MIDDELBURG zie KAPELLE
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0477/58 42 11 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-post: erasmusz@worldonline.nl.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. – Elektronisch adres: esperanto@esperanto.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: 00 31 50 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereld-Vereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41.
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glaciéres 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: (071) 43 14 13. – Elektronisch adres: apesp@infonie.be.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42. E-post: info@witdoeckt.be
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: (050) 55 07 12. E-post: dancanto@xs4all.be.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92. E-post: ivo@fel.esperanto.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04 E-post: rotsaert@esperanto.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: (03) 449 69 30. E-post: eddy@pandora.be